

Településfejlesztés – helyi társadalom – önkormányzat címmel rendezett tanácskozást 1987. szeptemberében az MTA Regionális Kutatások Központja, az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete, az MSZMP Baranya Megyei Bizottságának Oktatási Igazgatósága és a Ts2 Programtanács.

A rendezők szándéka szerint a több tudományágat képviselő elméleti szakemberek és a gyakorlatban dolgozók részvételével lezajlott kétnapos konferencia egyrészt a három egymással szoros összefüggésben lévő problémakörben folytatott kutatásokról szóló viták fórumaként, másrészt olyan munkaülésként szolgált, melyen nemcsak a közelebbi – távolabbi múltat analizálták, hanem a jövőt illető kutatási irányok, programok, javaslatok is napirendre kerültek.

A tanácskozás során *négy bevezető referátum hangzott el*. Az első: Kísérletek a lakossági részvétel biztosítására a településfejlesztésben (**KÁLNOKY KISS Sándor**), a második: Reform és településpolitika (**BELUSZKY Pál**), a harmadik: A helyi közösségek szerveződési esélyei (**BÖHM Antal**), a negyedik: A tanácsai önkormányzat néhány kérdése (**VEREBÉLYI Imre**). Mindezekhez kapcsolódóan *30 hozzászólás*, illetve korreferátumot tartottak, kiegészítve, színezve, illetve konkrétizálva a bevezető referátumokban mondottakat, sok esetben vitázva azokkal; s a hozzászólások nagy részében mondanivalójukat empirikus kutatásokra alapozva fejtették ki a kutatók és gyakorlati szakemberek egyaránt.

A tanácskozás teljes anyaga a *közeljövőben megjelenik*. Ezért a szerkesztőség úgy döntött, hogy részletes beszámoló helyett *három hozzászólást* tesz itt közzé, illetve egy olyan *reflexiónak* is helyt ad, amelyik az egyik – egyébként igen nagy sikert kiváltott – korreferátumhoz kapcsolódik. Szándékunk mindezzel az is, hogy a továbbiakban is helyt adjunk akár a jelzett kötetben megjelenő munkákhoz, akár az itt közöltekhez való hozzászólásoknak, nagyobb terjedelmű publikációknak.

KOVÁCS KATALIN

A LOKÁLIS AUTONÓMIA ÖSSZETEVŐIRŐL BARANYA MEGYEI PÉLDÁK ALAPJÁN

Ha a helyi önkormányzatról nem valami „kívülről-felülről” berendezendő, többé-kevésbé formális intézményrendszerként gondolkodunk, azt kell feltételeznünk, hogy mégiscsak létezik „helyi hatalom”. A „helyi hatalomnak” pedig leglényegesebb, *tartalmi mozzanata* a „helyi autonómia”, amely tulajdonképpen nem más,

mint a lokális közösségek alá tartozó *családok* (családcsoporthoz) *egyesülő autonómiája*.

A családok egy kontinuumon helyezhetők el az általuk elért autonómia mértéke tekintetében. Az egyik végponton azok a családok vannak, akiket az autonómia „hiányával” jellemezhetünk, mert nem képesek többre, mint létfeltételeik *egyszerű újratermelésére*, mindenekelőtt azért, mert azokat (létfeltételeiket) mások birtokolják. Mondhatnánk, hogy e családok *proletarizált újratermelődése* történik, szemben a másik pólussal, amelyet „*polgárrá emelő*” újratermelődéssnek nevezhetnénk, mert a családok létezési módja a létfeltételek birtoklási fokának „bővített újratermelése”, vagyis egyre nagyobb autonómiával élnek.

Annál inkább nevezhető autonómnak egy lokális közösség, minél több autonóm család él keretei között.

Ha a létfeltételek „saját kezelésének”, (birtoklásának) bővített újratermeléséről beszéltünk, „tőkebefektetést” kell feltételeznünk. (Bourdieu) A befektetett tőkefajtákat illetően kulcshelyen van a „kulturális tőke”, ami nem más, mint a „szövetek” ismerete, vagyis a gazdaság és politika intézményrendszerének, a „kettős struktúrának” (első és második gazdaság) kiismerése, amely éppen a „kezelés” képességét jelenti a családok számára. Az ilyen értelemben tőketulajdonos családok a családtagok „munkaerejét”, „szaktudását” és „személyiségét”, mint egyesített (kombinált) tőkét fektetik be – a szövetek ismerete nyomán – a legtöbb profitot eredményező piacon.

A kérdés az, hogy vannak-e olyan lokális közösségek, amelyek keretei között autonóm családok jellegzetes csoportjai (interaktív közösségei) élnek. Az alábbi példák azt illusztrálják, hogy vannak ilyenek, és hogy egyrészt nem oszlanak meg egyenletesen a térben, másrészt autonómiájuk nem csap át *intézményes hatalomgyakorlásba*, vagyis *önkormányzati* tevékenységbe. Ami történik, az a „delegált helyi hatalom” *befolyásolása* (lobbizás), ez azonban az autonóm reprodukciós folyamat fenti értelmezését tekintve annak alárendelhető, mert a „szövetek” ismeretének legpregnansabb kiaknázását jelenti.

Az nem vitatható, hogy a (delegált) intézményes helyi hatalmat törvényesnek (legitimnek) ismerik el a lokális közösségek. Abban azonban, hogy mennyire tudják „számukra valóvá” tenni a delegált hatalmat, erősen megoszlának a családok, ill. az általuk alkotott (interaktív) közösségek, amelyek egybeeshetnek a lokális közösségekkel, de túl is nyúlhatnak rajtuk és részüket is képezhetik.

A helyi igazgatást befolyásoló „lobbik” tudják leginkább számukra valóvá tenni a delegált hatalmat (ők az ezzel „élő tudók”), más vágányokon haladnak azok, akik az *első gazdaság és a „hivatalos” struktúra által szabadon hagyott „hézagokban” vállalkoznak*, és bizonyos értelemben *elutasítják* a delegált hatalmat azok, akik „*ki-menekülnek alóla*”, és más településkategóriákba költöznek.

Az egyik Baranya megyei példa az „*élő tudókra*” egy lokális közösségen belüli, közép- és felső vezetőkből álló (vagy hozzájuk szorosan kapcsolódó) *elit csoport*, amelynek tagjai a megye talán legvirágzóbb alsófokú központjában, Bólyban élve, nagyrészt helyben jutnak megfelelően jövedelmező munkakörökhöz, és úgy fektetik be *szaktudásukból, gazdag kapcsolatrendszerük által táplált jólinformáltságukból, és előnyös anyagi kondíciójukból ötvözött tőkéjüket*, hogy az a lehető leg-

gyorsabb és leghatékonyabb megtérülést hozza: csirkefarmot rendeznek be, esetleg fűrjeket tartanak vagy rókákat tenyésztnek, virágmagot termesztnek.

A másik vállalkozói csoport — mert piacai függetlenek a környező gazdálkodó szervezetektől, még messzebbre jutott a gazdálkodói tevékenység autonómiája tekintetében. Vajszló, ahonnan a „*dinnyekertészetben utazás*” elindult, éppen nem a kedvező gazdaságföldrajzi adottságai révén lett ennek — a Baranya megyében ritka — vállalkozás-típusnak a „székhelyközsége”. Az alacsony aranykorona értékű, laza kötésű talaj, a sokhelyütt magas talajvízszint a szántóföldi gabonatermesztésnek nem kedvezvén, viszonylag sok volt a maradványföld, és a tsz-ektől bérelhető földterület is. A korai tavasz és a napsütéses órák magas száma a már említett talajadottságokkal viszont nagyon is jól kamatoztathatók voltak a dinnyetermesztésben, amit először a tsz-ektől földet bérlő hevesi dinnyések aknáztak ki a hetvenes évek közepén. A vajszlói tsz *agrárértelmisége* az elnököt beleértve, és az a 2–3 *paraszt vállalkozó, aki fóliás zöldségkertészet*tel foglalkozott vette át, és fejlesztette a *hevesi szabadföldi dinnyekertészetet fólia alatti termesztéssé, a hetvenes évek végén*.

Az első látványos sikereik nyomán terjedt el először a községben, majd jócskák a határain túl — mindenekelőtt Sellyén — ez a vállalkozási forma.

A dinnyekertészet befektetésigényes, kockázatvállalási hajlandóságot, nagymértékű családi összefogást és mozgékonyaságot igénylő tevékenység, ami magyarázza, hogy bár lényegesen elterjedtebb, mint a bolyi „elit gazdaságok”, minden más típusú mezőgazdálkodói tevékenységnél jobban vonzza az ormánsági központok vezetői, tisztviselői rétegeit. A nyári egyetem* egy hete nem volt arra elegendő, hogy pontosan megállapítsuk az arányokat, de benyomásaink szerint legalábbis Vajszlón, ez a réteg alkotta a dinnyések csoportjának nagyobb részét. Az mindenesetre tény, hogy a tanácselnök és a VB-titkár kivételével (előbbi bogádmindszenti lévén már egy másik „vállalkozói kör”-höz tartozván, nyulakkal foglalkozott otthon, utóbbi városlakó, pécsi ember) a vajszlói tanács előadói garnitúrájának éppúgy volt 1987 nyarán dinnyeföldje, mint a pedagógusoknak, sőt! az orvosoknak is.

Iparhoz értő, ügyeskező emberek kialakították a dinnyekertészet sajátos, helyi eszközkészletét (sorhúzó, fóliafektető- és nyitó, tüzelőberendezések), és a lánc-kereskedő cigányok állami közreműködéssel történt „lekapcsolása” után, tehergépkocsik saját vagy társulások tulajdona alapján, a szállítást is mind többen végzik maguk. 1987-ben Vajszlón 39 teherautó és 98 utánfutóval rendelkező gépkocsi után adóztak, ami azt jelenti, hogy az összes kisgazdaságnak (nemcsak a dinnyetermelőknek!) kb. egyharmad része van felszerelve szállító járművel.

A szélesebb körű elterjedés előtt elsősorban az nyitott utat, hogy a dinnye piaca *nem kötődik gazdálkodó szervezetekhez*, s a termelők jelen lehetnek a regionális piacközpontokon kívül (Harkány, Pécs) a Balaton-parton éppen úgy, mint a Bosnyák téren.

Nem szükséges magyarázni, hogy *az országos piachoz való közvetlen csatlakozás milyen nagymértékben növeli a „dinnyében utazók” autonómiáját, s általában vett nyitottságát* nemcsak azért, mert az igazi megszállott termelők igyekeznek min-

*Az ELTE Közművelődési Titkársága által szervezett Sellye, Vajszló, Kákics, Sósvertike, Kemse, Zaláta, Besence megismerését célzó, 1987. évi nyári egyetem

denüvé eljutni, ahol ellesni remélnék valami, a kertészetükben hasznosítható *fortélyt*, de képletesen szólva: „a „dinnyében utazás” annyi családot juttatott *Párizsig*, amennyi egy autóbuszba befért”, mert a helyi Takarékszövetkezet szervezésében az utóbbi években a vajszlói vállalkozók egy csoportja ide is eljutott. (Természetesen miután túl voltak a szükséges családi beruházásokon.)

Amire egy hét alatt figyelmünk kiterjedhetett, az tehát ennek a vállalkozási típusnak a *további szövetségeket életre hívó jellege* és az, hogy létrehozta a maga ipari és karbantartó hálózatát. Amire nem volt módunk idő híján, az annak a feltárása, hogy mennyire exkluzív a dinnyések közössége, mennyire monopolizálják és mely társadalmi rétegekhez tartozók a megszerzett pozícióikat, mind a föld biztosítása kapcsán, mind a piacokat illetően.

Nem tartható véletlennek, hogy a vállalkozások magasfokú autonómiával jellemzett típusai olyan lokális közösségekben alakultak ki, amelyek *meg tudták őrizni rétegzett társadalmukat* (egymással is kommunikáló interaktív közösségeiket), nem így az aprófalvak, amelyekre nézve nemcsak az értelmiség kivonultatása volt katasztrofális hatással, hanem a birtokos múlttal rendelkező, legalábbis másfél százada *helyi folytonosságú paraszttársadalmuk elvesztése is*. Az aprófalvak súlyos szét-esési jegyeket mutató társadalmaiban csak egy-egy család vállalkozik többre, másra, mint amit a hagyományos mezőgazdálkodói második gazdálkodás kínál, előfordul, hogy ők is csak „külsős” tagjai a lokális közösségnek, akik „tartozéktelepülésként”, mint afféle tanyasi házat használják az olcsón vett portát, istállót, földet, miközben állandó lakóhelyük pl. Sellyén vagy Pécsen van. (Az előbbire Sósvertikén, az utóbbira Zalátán láttunk példát, de a megye másik csücskében, Kisbudmérén is találkozunk már borjádiak csirkefarmjaival elhagyott házakban.)

A mezőgazdasági második gazdálkodás hagyományos, főként jószágtartásra berendezkedett ágazataiban is találunk nagyban vállalkozókat. Annak ellenére azonban, hogy mind az építményi feltételek, mind a tenyésztéshez szükséges szaktudás „egyenletesebben oszlik meg” a kistermelők között, mint a modern vállalkozási típusok feltételrendszere, mégsem gyakori a hagyományos ágazatokban a nagybani vállalkozás. Ennek okai elsősorban azokban a *takarmánybiztosítási és piaci korlátokban rejlenek*, amelyeket nem könnyű elkülönült vállalkozóként kikerülni. Mert az a *dinnyekertész*, aki földet akar bérelni, *mint magánszemély bocsátkozik üzleti kapcsolatba a földtulajdonossal* – még ha ez maga a tsz is –, és ha meg tudnak egyezni, a bér fejében függetlenül rendelkezik a földterülettel, a szerződésben meghatározott időpontig.

Bonyolultabb a helyzet akkor, ha pl. egy tsz tulajdonban lévő falusi legelő használatáról van szó. Ebben az esetben, ha a jószágot alacsony legelőhasználati díjért legeltető gazdák nincsenek megelégedve a legelő gondozottsági fokával, szövetségben, *együttesen kellene, hogy a tsz-re nyomást gyakorolva elérjék, hogy az legelőgazdálkodást folytasson.** A tsz-nek azonban legtöbbször igen kevés közvetlen

*Különösen fájó ez abban a térségben (Ormánság, Zselic), ahol 1950-ig (sőt pl. Magyarlukafán 1956–1959 között újra) az erdő- és legelő közbirtokosság intézménye lehetőséget teremtett az önkormányzó gazdálkodásra. A községi földek, legelők, erdők művelését és használatát választott vezetők irányították, akik az aktuális éves szükségletekhez mértén határozták meg, hogy kire

érdeke fűződik mindehhez, egyrészt mert az aprófalvas régióban már régen *nem falvanként szerveződik*, (hanem esetenként 8–12 falvanként), másrészt lényegesen csökkent a *tsz-ekben foglalkoztatott falusi aktív keresők aránya*, tehát a „*falucsor-dája*” egyre kevésbé jelenti saját aktív tagsága csordáját. Ezáltal *maguk az érdekeltek is megoszlanak azok között a fórumok között, amelyeken problémájukat fölvehetik (közgyűlés, falugyűlés), és így nem képezhetnek elég hatékony ellensúlyt az anyagi-lag közömbös tsz vezetés ellenében.*

Efféle történt Kákicson is pl., ahol a gazdáknak már csak az egyik legelővel van gondoztatási bajuk, mert a másikat — természetesen a jobb minőségűt — a tsz felszántotta. A sellyei tanács mezőgazdasági előadója szerint a szűk, ápolatlan legelőn szoroskodó szarvasjászárok jószerivel éheznek, amit elsősorban a gazdák zsebe bán.

Nyilvánvaló, hogy a megfelelő paragrafusok ismeretével, és kellő *alkukész-séggel felvértezett, társult bérleti szándék* eredményesebben léphetne fel az ilyen típusú korlátok ellen is, de éppen erre váltak már alkalmatlanná az aprófalvak (lokális) közösségei, miután a hatvanas évek közepéig bezárólag elvesztették birtokos múltú rétegeik nagyobb részét. Az elvándorlásnak ebben a hullámában még elsősorban az ötvenes évek elejének ismert erőszakoskodásai és a tsz-szervezések játszották a döntő szerepet, a hatvanas évek közepétől pedig átvette a „prímet” a centralizációs politika és tevékenykedett a maga logikája szerint hatékonyan, a 80-as évek elejéig.

A Baranya megyei aprófalvakban a helyi birtokos múltú családok aránya nem haladja meg a 20–25 %-ot, és ezeknek a családoknak a 4/5 része is már nyugdíjas tagokból áll. Azok a *szegény eredetű csoportok* pedig, akik az *olcsó portákhoz való hozzájutás tömeges lehetősége* kapcsán alkotják ma már a túlsúlyt ezekben a lokális közösségekben, maguk *is megosztottak*, származásukat és az ezzel összefüggő *mentalitásukat* tekintve egyaránt. A családok nagy részénél a falvakba költözés pillanatában él a *hosszútávú letelepedés szándéka*, többségük azonban *nem tud megkapaszkodni*, és *volt uradalmi puszták hajdani cseléd lakásai, valamint az aprófalvak megüresedő olcsó portái között vándorolván, jelentősen fokozzák a községek társadalmának ingatagságát.*

Az emancipációra a *legkisebb esélye azoknak az „első generációs” cigány családoknak* van, akik a hetvenes évek elején feloszlott cigánytelepekről (Gilyánfa, Sári-pusztá) kerültek az ekkor már felszabaduló helyeknek bővében álló településekre, az apró, ill. törpefalvakon kívül ide érte a volt uradalmi pusztákat is. A korszak által meghagyott korlátozott értelemben *parasztta válni, a volt cseléd múltú családoknak volt a legnagyobb esélye*, akik számára a paraszttársadalom ha exkluzív volt is nem kis mértékben, mégis a széleken az érintkezés lehetőségét nyújtotta a szegényebb sorsúakkal való házasodás, vagy a gazdáknál vállalt szolgálat útján. Ez pedig a későbbiekben — a paraszti életrend megismerése révén — „tőkésült” a családok egy részének esetében.

Napjaink aprófalvaiban a kölcsönös rászorultságból adódóan, amely a volt gazdák részéről a munkaerőhiányból fakad elsősorban, még a töredékké lett paraszt-

(lábjegyzet folytatás az előző oldalról)

mennyi „teher” hárul és persze ahhoz mérten, hogy ki mekkora résszel bírt és mennyit használt a közösből.

múltú csoport is nagy szerepet játszik a bevándorolt, saját gazdálkodói tapasztalattal nem, vagy csak kismértékben rendelkező beköltözők megkapaszkodásának sikerében. Mindezzel együtt is csak szimbolikus jelentősége van sok esetben az „új gazdák” kistermelői tevékenységének, mert hozadéka nem annyira a nyereség, mint inkább a lokális közösségben szerzett „polgárjog” (szimbolikus tőke). Messze nem képesek ezekben a háztartásokban olyan mértékű jövedelemtermelésre, mint amilyenekre a birtokos múltúak és az integrálódott cseléd származásúak családi gazdaságaiban. Ez nemcsak a gazdálkodói ismeretek hiányából következik, hanem abból is, hogy a mezőgazdasági második gazdálkodás hagyományos ágazatainak aránylag szerény jövedelmezősége, csak a háztartások nagymértékű *megtakarítási képességével* fokozható. Ennek egyik forrása az önellátásra irányuló növénytermesztés, a másik a fukarsággal határos, leszorított igényekkel élő *fogyasztói mentalitás, ami éppúgy része a paraszti életrendnek, mint a megfeszített munka, vagy a „falusi szájára”, a „köz” véleményére való odafigyelés.* Ez a megtakarítóképesség az, ami nemcsak hogy hiányzik a bevándorolt, szegény múltú családok többségénél, de éppen mert meglehetősen rejtett, belső technikája ez a paraszti háztartás-szervezésnek, nemigen van lehetőség az eltávolítására.

A beilleszkedési szándék egy furcsán, de nagyon szemléletesen megnyilvánuló példájával találkoztam *Nagynyáradon*, ami – mert ez a falu ilyen – *a kohézió (interaktív) közösségek „húzóerejét” is tanúsítja egyben.* Az történt, hogy két cigány család – az egyik hat, a másik tíz éve költözött a faluba – gyermekeik házasságkötése alkalmából helyi koreográfiájú, „sváb lakodalmat” rendeztetett az ifjú párnak. Cigányzenekar helyett sváb fúvósok zenéltek, és a cigányasszonyok a főzőhelyen is jöideig csak tébláboltak, nehogy az „urak” (értsd: a törzsköcs helybéliek) ne egyenek a lakodalmi menüből, ha a sváb főzőasszonyok mellett ők is az ételhez nyúlhatnak.

A kiinduló problémához visszatérve: úgy látszik, hogy még az ilyen szempontból kedvezőtlen adottságú Baranya megyében is kialakultak – *különös tényezők kedvező kombinációját következtében – olyan autonóm csoportok, amelyek gazdálkodói tevékenységük legfontosabb feltételeinek „birtokában” vannak.* A különös tényezők egyik eleme azonban úgy tűnik, hogy nem más, mint a lokális közösség rétegzettsége, egymással is kommunikáló, „interaktív közösségekben” való gazdagsága, ami nemigen jellemző a megyében, legfeljebb a tanácsi székhelyközségek egy részére. Az ilyen differenciált, „edzett lobbikban gazdag” településeken bújhat ki az önértékek mentén való politizálás a „befolyásoló informalitás” világából, és formálhat *alternatív politizáló csoportot* pl. a „községvédő egyesület”-be tömörülve. Nem véletlen, hogy abban a bolyi lokális közösségben alakult 1986-ban Baranya megyében az első községvédő egyesület, amely a delegált hatalommal „élni tudók”-at illesztő „elit” második gazdálkodók lakóhelye is, és hogy „Bolyi füzetek” címmel *helyi kiadvány* is született ugyanakkor, amelynek első számában éppen a községvédők hirdethették meg egy *új típusú nyilvánosság* iránti igényeiket.

A másik oldalon, az aprófalvakban pedig igen kicsi annak a valószínűsége, hogy ne a társadalmak további szétesésének felgyorsulása következze be a bevándorolt szegény múltú, sok esetben deviáns családok túlsúlyba kerülése miatt. Ez pedig azt is valószínűtlenné teszi, hogy képesek legyenek az ott lakók együttesen fel-

lépni érdekhordozó intézményekkel, „hatóságokkal” szemben, aminek következtében egyaránt csorbul a „helység”, vagyis a „lokális közösség”, és a családok autonómiája.

Az önkormányzat esélyeiről gondolkodván azt tartottam érdemesnek kiemelni, hogy lehetőleg annak centrális kérdése legyen a családi reprodukció autonómiája, az ennek kapcsán életre hívható szerveződési folyamatok szabad kibontakozásának elősegítése stb. Ez nem jelenti azt, hogy magát az önkormányzati intézményrendszert, ill. annak kiépítését feleslegesnek tartanám. Csupán úgy gondolom, hogy ez a *politikai és gazdasági intézményrendszer egészét érintő „fellazulási folyamat” részeként volna igazán hatékony, mert azok a korlátok, amelyekbe az autonómiát próbáló csoportok ütköznek, többnyire strukturális eredetűek.*

CSEFKÓ FERENC:

AZ ELŐJÁRÓSÁGOK TÁRSADALMI PRESZTÍZSÉRŐL

Két esztendeje annak, hogy létrejöttek azok a népképviselői, önkormányzati szervek, amelyeknek elsődleges politikai célja, egyben jogszabályi előírása is, hogy a nem kevés számú magyarországi társadalmi közösségek érdekképviselői funkcióit ellássák. Ahhoz, hogy eme rövid időnek a mérlegét meg tudjuk vonni, nyilvánvalóan komplex megközelítés szükségeltetik, amely egy ilyen korreferátum keretei között nem képzelhető el. Ezért a továbbiakban csupán azokat a fontosabb tényezőket kívánom kiemelni, amelyek az előjáróságok társadalmi *elfogadottságának* helyzetével kapcsolatosak. Mondandómat az ország két egymástól lényegesen eltérő térségében folytatott vizsgálatokra alapozom, úgy mint a Szolnok megyei nagyközségek, illetve a Baranya megyei aprófalvak, ezenbélül is az Ormánság térségében folytatott kutatásokra. Mielőtt a témakörre vonatkozó téziseim megfogalmazásra kerülnének, néhány e területtel is összefüggő problémára hívom föl a figyelmet.

Általános érvennyel szükséges azt megállapítani, hogy biztosítani kell valamennyi állami (itt tanácsi) szerv esetében a népképviselői testületi vonal *primátusát* a végrehajtó hatalommal szemben, mely éppúgy vonatkozik az országgyűlés és a kormány viszonyára, mint ahogy mondjuk a tanácstestület (vagy előjáróság ill. a szakigazgatási szerv ill. kirendeltség) kapcsolatára. És ennek a viszonyoknak nem mellérendeltségen, hanem a testületeknek való alárendeltségen kell alapulnia.

Az előző bekezdésben foglaltak megvalósulása (megvalósítása) azonban megköveteli a jelenlegi előkészítési, tárgyalási, szavazási s általában is az *eljárási metodikák* fölülvizsgálatát, annak a célnak az érdekében, hogy a testületek által kifejezett, ill. azokban megfogalmazott érdekek megjelenjenek a végrehajtó hatalom által munkált rendelkezésekben is.

Az előjáróság társadalmi presztízsének alakulása szempontjából perdöntőnek minősítem azt a társadalmi – történelmi situációt, amelyben e szervek létrejöt-